

РОЛЬ КРИМІНАЛІСТИКИ В УМОВАХ РЕЛОКАЦІЇ

Вікторія ПАНЬКУЛИЧ

*судовий експерт сектору дактилоскопічних досліджень та обліку
відділу криміналістичних видів досліджень
Закарпатського науково-дослідного експертно-криміналістичного
центру Міністерства внутрішніх справ України
м. Ужгород, Україна*

Вікторія МАРУНИЧ

*завідувач сектору дактилоскопічних досліджень та обліку
відділу криміналістичних видів досліджень
Закарпатського науково-дослідного експертно-криміналістичного
центру Міністерства внутрішніх справ України
м. Ужгород, Україна*

Релокація, внаслідок війни та інших обставин, створює серйозні виклики для держави та правоохоронних органів. У таких умовах криміналістика становить важливу роль у забезпеченні безпеки, ідентифікації осіб та запобіганні злочинній діяльності. Дактилоскопія, аналіз документів та інші методи які допомагають ідентифікувати особу при вчиненні злочину, запобіганні торгівлі людьми та захисті прав осіб, що переміщуються.

Криміналістика – це наука про закономірності злочинної діяльності та її відображення в джерелах інформації, які слугують основою для розроблення засобів, прийомів і методів збирання, дослідження, оцінки та використання доказів з метою розкриття, розслідування, судового розгляду та попередження злочинів. Це просвіта, яка дійсно знаходиться на передньому краї боротьби зі злочинністю. Саме криміналістика на основі своїх наукових досліджень та розробок пропонує оперативно-розшуковим працівникам, слідчим, експертам, суддям науково обґрунтовані та перевірені практикою засоби, прийоми та методи розкриття злочинів, розслідування та судового розгляду кримінальних справ. Завдання криміналістики визначаються її соціальною функцією – сприяти своїми прийомами, методами і засобами справі боротьби зі злочинністю. Загальним завданням криміналістики є забезпечення швидкого і повного розкриття злочинів, викриття винних, запобігання та припинення усіх кримінально караних

посягань. Боротьба зі злочинністю – це головне завдання усіх наук кримінального циклу ¹.

В умовах військових конфліктів, таких як війна в Україні, релокація часто супроводжується значними правовими та безпековими проблемами. Велика кількість людей були вимушені залишати свої домівки, інколи без можливості збереження документів чи встановлення особи. У таких випадках криміналістичні методи, зокрема дактилоскопія, аналіз ДНК та експертиза документів, є критично важливими для забезпечення правопорядку.

Таким чином можна виділити ряд суб'єктивних аспектів в умовах релокації:

1. Документація воєнних злочинів. З початку повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України національна система кримінальної юстиції зіткнулася з надзвичайним викликом – забезпечити ефективну протидію абсолютно новому для переважної більшості слідчих та прокурорів виду злочинності – міжнародним злочинам (воєнним злочинам, злочину агресії, геноциду тощо), кількість яких щоденно зростає майже в геометричній прогресії. Криміналісти збирають та аналізують докази, які підтверджують факти воєнних злочинів. Це включає в себе фіксацію місця злочину, вилучення речових доказів та подальший аналіз ².

2. Ідентифікація осіб. Для того щоб вирішити питання про тотожність або відмінність, необхідно в одних випадках здійснити більш-менш складне дослідження (криміналістичну експертизу), в інших – провести слідчі дії. Тому розрізняють оперативно-слідчу та експертну ідентифікації.

В усіх випадках встановлення тотожності являє собою процес, який охоплює дослідження, порівняння або зіставлення ознак, такий процес називається ідентифікацією, або ототожненням. Це процес встановлення індивідуальної тотожності об'єктів, що мають значення для розслідування злочину або розгляду кримінальної справи ³. Особливе значення відіграє дактилоскопічна експертиза, завданням якої є ідентифікація живих осіб, невпізнаних трупів, а також встановлення причетності осіб до вчинення злочинів за допомогою

¹ Шепітько В.Ю., Коновалова В.О., Журавель В.А., Глібо В.М., Дудніков А.Л., Шевчук В.М. / Криміналістика. Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого – Харків, 2008.

² «JustGroup» (2021), Pecypc: <https://justgroup.com.ua/wp-content/uploads/2023/05/standart-rozsliduvannya-zagalna-chastyna.pdf> (2023).

³ Шепітько В.Ю., Коновалова В.О., Журавель В.А., Глібо В.М., Дудніков А.Л., Шевчук В.М. / Криміналістика. Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого – Харків, 2008.

відбитків та відтисків рук. ДНК-аналіз, ключовим у використанні цього методу в практиці є його висока ефективність і точність отриманих результатів, що сприяє розкриттю і розслідуванню тяжких та особливо тяжких злочинів ⁴.

3. Фальсифікація ідентичності. Релокація створює серйозні виклики для правоохоронних органів, зростає ризик фальсифікації документів, під час масових переміщень людей, часто використовуються підроблені паспорти чи інші ідентифікаційні документи. Встановити справжність чи підробку мають змогу фахівці з судової технічної експертизи документів. Дослідження документу, яке проводиться за постановою органу досудового слідства чи ухвалою суду з метою встановлення способу його виготовлення, наявності в ньому змін та способу їх внесення слабовидимих чи невидимих текстів, та ідентифікації знарядь і матеріалів, які використовувались для виготовлення документу чи внесення змін ⁵. Використання цієї криміналістичної експертизи допомагає виявити шахрайство та нелегальну міграцію.

Варто зазначити, що проведення цих експертних діяльностей в стадії релокації є важливим інструментом для забезпечення правопорядку та безпеки громадян.

Отже, криміналістика є невід'ємною складовою забезпечення правопорядку та безпеки в умовах релокації. Застосування сучасних криміналістичних методів є необхідною умовою для ефективного контролю та безпеки під час масових переміщень населення.

⁴ Зюбій С.О., Ярошук А.Л. / Молекулярно-генетична експертиза: Особливості роботи з деградованим біологічним матеріалом / Актуальні питання досудового розслідування та тенденції розвитку криміналістичної методики – Харків, 2018.

⁵ Ковальов К.М., Давидова О.О., Коваленко В.В., Тимофєєва Т.В. / Методика технічної експертизи документів. ДНДЕКЦ МВС України – Київ, 2007.